

Zlatko Šešelj

Rimski krimić - ponovo

Kao pasionirani čitalac krimića i klasični filolog s najvećim zadovoljstvom čitam kriminalističke romane Johna Maddoxa Robertsa. Od dvanaest romana koje prate avanture mladog rimskog senatora Decija Cecilija Metela Mlađeg izvadačka je kuća Fraktura izdala već četiri. I ne bi trebalo ponavljati recenziju iz prošlog broja u kojoj sam nabrojao sve što ovo zanimljivo štivo pruža, ali pravde radi treba je, zapravo, dopuniti.

U svojem sam naime osvrtu, u prošlom broju LATINA ET GRAECA, pišući o trećem krimiću – SPQR / Oskvrnuće- u kojem se kriminalistički zaplet odvija u okružju znamenitog skandala koji je priredio zloglasni Klodije Puher prerusivši se u ženu da bi sudjelovao u svetkovini Bona Dea, strogo zabranjenoj muškarcima – posebno upozorio čitatelje našeg časopisa na nedopustive propuste pri prevođenju grčkih i rimskih imena, ili možda još preciznije, pri redakturi samoga prijevoda. Nerijetko smo, nažalost, svjedoci da je prevođenje grčkih i rimskih imena pri objavljivanju u tisku postalo do te mjere neodgovorno, da se izgubila gotovo svaka tradicija i norma. No kad se takvi primjeri pojavljuju u dnevnom ili tjednom tisku, nalazimo opravdanje u brzini objavljivanja tiskovina i slabom znanju njihovih lektora o principima prenošenja – a ne prevođenja – antičkih grčkih i rimskih imena u hrvatski jezik.

Najčešće se događa da se ta imena prenose sukladno izvoru iz kojeg je vijest prenesena, talijanskom, engleskom, njemačkom, francuskom, pa to prati katkad i grafija sukladna tim jezicima.

Na te smo pojave osjetljivi, no ne postoji, bar zasad, nikakav način, osim usamljenih apela, da izdavači shvate svoju odgovornost i prema tom segmentu hrvatskoga jezika. Jer, naglasimo to opet, ta imena, transformirana tradicijom ili normom transformacije, postaju sastavnim dijelom našeg vlastitog jezika.

No za razliku od dnevnih novina i tjednika, u knjigama se – koje sporije nastaju i postoji dovoljno vremena za pomniju lekturu, odnosno redakturu – tom pitanju ipak posvećivala veća pozornost, jer je tradicija klasičnih jezika u nas još (bila?) dovoljno jaka da je prevodiocima/lektorima/redaktorima čak i njihovo srednjoškolsko obrazovanje pružalo dostatan temelj u tom području.

Nažalost, i taj je segment izdavaštva zahvaćen korozijom neznanja (posljedica Šuvarove reforme u kojoj je latinski naglavačke izbačen iz gimnazije?), tako da čak i kod velikih izdavača nailazimo na šarolike postupke, koji, čini se,

ovise o vještini i znanju prevoditelja na prvome mjestu, a potom – poput lutrijskog zgoditka – o iskustvu i sposobnostima lektora. Ovi su se potonji, nažalost, u proteklih dvadesetak godina bavili samo „pohrvaćenjem“ internacionalizama (učinivši nas nesposobnima komunicirati s bitnim terminima znanosti, ili nam bar otežavši tu komunikaciju), a manje stvarnom brigom za „uglađivanje“ hrvatskoga. Tako da danas lektori propuštaju, naprimjer, forme „u vezi čega“ umjesto „u vezi s čim“, sintagmu „za + infinitiv“ koja je čisti germanizam, a da o pisanju poretka prijedloga i složenih neodređenih zamjenica uglavnom pojma nemaju (pa čitamo, naprimjer, „za bilo kim“ umjesto „bilo za kim“), a o razlikovanju određenog i neodređenog oblika pridjeva ne treba trošiti riječi. U takvim prilikama čini se doista pretencioznim zahtijevati korektnost pri prenošenju imena iz starogrčkog i latinskog. Ali baš to naša struka mora zahtijevati.

No vratimo se Johnu Maddoxu Robertsu, odnosno četvrtom kriminalističkom romanu kojeg je uoči Interlibera objavila Fraktura. Hram Muza, kako se zove ovaj krimić ne zbiva se u Rimu i nije uokviren nikakvom poznatom rimskom aferom, već je prenesen u drevnu Aleksandriju, prijestolnicu znanja svoga vremena u kojoj se ponosno uzdiže slavna Aleksandrijska biblioteka, za koju tek malo njih zna da je bila tek „servis“ Muzeja, Hrama Muza, svojevrzne akademije znanosti i umjetnosti koja je znalcima svih struka i umjetnicima svih žanrova davala priliku za nesmetano (ove ipak treba shvatiti uvjetno) djelovanje.

U tom, posvećenom, domu zbiva se, naravno, zločin čije će dalekosežne ciljeve naš Decije Metal Mlađi priniknuti i ovog puta prvenstveno svojom bistrinom, nekonvencionalnošću, pa i hrabrošću. Priča je vrlo napeta i zabavna, a Aleksandrija ovog puta – kao Rim u prethodnim romanima – promiče u našoj mašti tako dobro opisana da je „vidimol“ pred sobom. Tu smo osobinu ovog pripovjedača već naglasili, a u ovom se romanu ona iskazuje i u prostoru kojeg ne poznajemo tako dobro kao Rim.

No ono što me je potaklo da se opet vratim prikazu Maddoxova romana više je „izvanjsko“ nego unutarnje pitanje. Riječ je o tomu da sam u prikazu prethodnog romana upozorio na potpuni rasap pravila o prenošenju rimskih i grčkih imena nakon prva dva koja su u tom smislu bila uzorna. Pretpostavio sam da je riječ o izostanku redaktorske ruke i to je izgleda bilo točno. U ovom se nastavku sage o Deciju Ceciliju Metelu Mlađem Fraktura kao izdavač vraća dobrim običajima, s izuzetkom karte Rima (inače sasvim nepotrebne u ovom tekstu, bolje da je objavljena karta Aleksandrije!) u kojoj se umjesto Celija spominje nekakav Celestin, valjda svetac kakve crkve iz bedekera iz kojeg je

karta presnimljena. Nadati se (a ne kako bi naši lektori propustili Za nadati se) da će i ta pogreška nestati iz petek knjige koju izdavač s radošću najavljuje.

Usput, *Fraktura* je već objavila i drugo izdanje prvog romana iz ove serije, što pokazuje da za Rim i njegovu civilizaciju i dalje postoji veliko zanimanje, makar kroz krimiće i senzacionalističke teme.